

Wat willen we met de krijgsmacht?

Edwin Bakker en Kees Homan

Terwijl de media bol stonden met de berichten over de crisissituatie waarin Nederland verkeert vanwege de mogelijke film over de islam van Geert Wilders, nam het kabinet onlangs vrij geruisloos het besluit om vanaf 2011 deel te nemen aan de testfase van de JSF. De timing van dit besluit is enigszins ongelukkig, nu deze dagen ook een projectorganisatie van start is gegaan met verkenningen “naar het niveau van de defensiebestedingen op langere termijn, mede in relatie tot het huidige ambitieniveau en in bondgenootschappelijk perspectief”.

De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat de Defensieorganisatie te kampen heeft met een aantal belangrijke knelpunten. Voortdurende bezuinigingen en reorganisaties hebben geleid tot frustratie onder het personeel. Daarnaast legt de missie in Uruzgan zwaar beslag op personeel en materieel. Als Nederland ook in de toekomst op relatief grote schaal internationaal militair actief wil blijven, zijn de huidige investeringen in Defensie beslist ontoereikend. Gelet op de problemen heeft het kabinet dan ook deze projectorganisatie in het leven geroepen.

Bij het bepalen van een langetermijnbeleid voor de Nederlandse krijgsmacht is het echter van belang om niet alleen te starten vanuit de huidige beperkingen – dat wat we nu in huis hebben en de afspraken die er met anderen liggen –, maar dat tevens een visie geformuleerd wordt op basis van een grondige analyse van nieuwe dreigingen en ontwikkelingen. Daarnaast zou de discussie zich moeten richten op de politieke ambities van Nederland op het gebied van veiligheid, en de rol die de Nederlandse krijgsmacht hierin zou moeten spelen.

Belangrijke nieuwe dreigingen en internationale ontwikkelingen waarmee Nederland op lange termijn geconfronteerd kan worden zijn bijvoorbeeld falende en fragiele staten, de opkomst van India en China, de proliferatie van nucleaire wapens, en de groeiende invloed van niet-statelijke actoren op veiligheidsgebied, zoals terroristische organisaties. De ambities van Nederland op veiligheidsgebied en de rol daarin voor de krijgsmacht worden verder bepaald door verschillende afwegingen ten aanzien van de inzet van het defensieapparaat. Kiest men voor (1) *direct eigenbelang* of *altruïsme*; (2) voor de inzet van de krijgsmacht als *machtsmiddel* of als *ontwikkelingsinstrument*; (3) opereert men liever in een *laag geweldspectrum* of juist in een *hoog geweldspectrum*, en; (4) wordt de krijgsmacht primair ingezet voor de verdediging van *het eigen grondgebied* of staat het vooral ten dienste van *de internationale rechtsorde*. En wanneer Nederland er voor kiest naar buiten gericht te zijn, rijst de vraag ten aanzien van de oriëntatie. Is deze Atlantisch (NAVO), Europees (EU), of mondiaal (VN)?

Politieke inschattingen en afwegingen ten aanzien van bovengenoemde dimensies en nieuwe dreigingen dienen uit te monden in een helder standpunt ten aanzien van de politieke ambities van Nederland op veiligheidsgebied en de mogelijke rol die de Nederlandse krijgsmacht daarin speelt. Uiteraard hangen veel afwegingen met elkaar samen. Wil men de krijgsmacht vooral inzetten als machtsinstrument, dan zal de dimensie inzake het geweldspectrum automatisch hoger uitkomen. Worden falende staten als grootste bedreiging gezien, dan zal het defensiebeleid logischerwijs meer internationaal gericht zijn, enzovoort. Uit de analyse kunnen verschillende soorten ambities naar voren komen. Bijvoorbeeld: Een krijgsmacht als machtsmiddel, gericht op internationaal optreden, hoog in het geweldspectrum, om uit

eigenbelang de dreiging van risicolanden te bestrijden. Of: Een altruïstische krijgsmacht die laag in het geweldspectrum opereert en zich in eigen land vooral op nationale rampenbestrijding richt. Alles is mogelijk, zolang de politieke wil maar aanwezig is.

Bij het denken over de toekomst van de Nederlandse krijgsmacht is een structurele aanpak bij het maken van de verschillende inschattingen en afwegingen van groot belang. Idealiter is deze als volgt. Eerst dient bepaald te worden welke positie Nederland zichzelf in de wereld toedicht. Hierna volgt een inschatting van de dreigingen die voor Nederland het meest relevant zijn. Op basis daarvan kan worden bepaald wat de langetermijnambities van Nederland op veiligheidsgebied zijn, en wat de rol is voor de Nederlandse krijgsmacht. Pas daarna hoort de vraag te volgen naar de toekomstige defensiebestedingen. Een besluit over deelname aan de testfase van de JSF komt daarom iets te vroeg, omdat daarmee al invulling aan de inrichting van de krijgsmacht wordt gegeven, terwijl de fundamentele politieke vraag over ‘wat we willen’ nog niet gesteld is.

We willen immers naar een nieuwe realiteit, namelijk een krijgsmacht die toegerust is om nieuwe dreigingen het hoofd te bieden en de ambities van Nederland op veiligheidsgebied waar te maken. Voorkomen moet worden dat huidige budgetten, personeelsbeleid of andere actuele knelpunten het onderzoek naar het niveau van de defensiebestedingen op langere termijn gaan domineren. Niet de vraag “wat *hebben* we?”, maar de vraag “wat *willen* we?” moet de leidraad vormen voor het onderzoek. Te vaak wordt andersom geredeneerd: wat zijn onze budgetten en capaciteiten, en wat kunnen we daarmee? Met een dergelijke ‘*toolbox*-benadering’ blijft het echter ‘roeien met de riemen die we hebben’ en bepalen de middelen de doelen, in plaats van omgekeerd. Bovendien blijft het bij een dergelijke benadering voor velen niet duidelijk waarom Nederland toch zo’n ‘dure’ defensieorganisatie nodig heeft. Om die onduidelijkheid en kritiek in de toekomst te voorkomen moeten de ambities van Nederland op veiligheidsgebied en de rol van defensie daarin glashelder zijn. Alleen dan kan er voldoende draagvlak worden gecreëerd voor zowel investeringen in als de inzet van de Nederlandse krijgsmacht.

Dr. Edwin Bakker en generaal-majoor der mariniers b.d. mr. drs. Kees Homan zijn verbonden aan het veiligheidsprogramma van Instituut Clingendael.